

Veldervaringen met elektrisch uitrasteren tegen predatie van weidevogellegfels

Kennismakelaar Boerenlandvogels in samenwerking met Adviesbureau Altenburg en Wymenga

Predatie is een toenemend probleem voor het weidevogelbeheer in Nederland. Het uitrasteren van percelen met elektrische rasters is een mogelijk oplossing tegen predatie van grote zoogdieren, met name de vos. De effecten van het uitrasteren zijn per gebied erg verschillend. Voor dit onderzoek zijn 17 uitvoerders van weidevogelbeheer, telefonisch geïnterviewd door Hogeschool Van Hall Larenstein en Adviesbureau Altenburg en Wymenga. Uiteindelijk zijn in Friesland negen terrein behorende organisaties geïnterviewd, naast één agrarisch collectief en twee particuliere natuurbeheerders. Hiernaast zijn zeven agrarische collectieven buiten Friesland geïnterviewd. Dit waren twee collectieven uit Noord-Holland, twee uit Overijssel en één uit Zuid-Holland, Groningen en Utrecht. Doel van deze interviews was om factoren te achterhalen die van invloed zijn op het succes van het plaatsen van de rasters voor de bescherming van de weidevogels. Op deze manier hopen we bij te dragen aan betere kennisdeling over het gebruik van elektrische rasters tegen predatie. We beginnen dit artikel met de belangrijkste aanleidingen voor het plaatsen van de rasters. Hierna gaan we verder in hoe het raster eruit kan zien, hoe het geplaatst wordt en waaraan gedacht moet worden bij het onderhoud. We eindigen met de effecten die de rasters gehad hebben op de predatie en tot slot de belangrijkste aanbevelingen.

Aanleiding voor het plaatsen van het raster

Over het algemeen zijn de rasters geplaatst omdat de verliezen van weidevogellegfels door predatie van de vos te hoog zijn volgens de uitvoerders. Andere zoogdieren zoals steenmarter en bunzing zijn soms ook aanleiding geweest voor het plaatsen van rasters. De meeste uitvoerders (10) hebben vooraf onderzoek gedaan naar de actieve predatoren. Hierbij hebben ze gezien dat de vos nesten predeert. Uitvoerders die geen onderzoek hebben gedaan, hebben het vermoeden dat de vos een grote rol speelt in de predatie omdat soms in één nacht meerdere nesten waren leeggehaald. Een aantal uitvoerders hebben onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van vossen door middel van wildcamera's in combinatie met andere veldwaarnemingen (7). Dit laatste kan zijn door het zien lopen van vossen of het zien van sporen, uitwerpselen of resten van legfels die duiden op predatie van de vos. Volgens een aantal uitvoerders heeft alleen het onderzoek op het oog in hun gebied plaatsgevonden.

Hoe zien de rasters eruit en hoe zijn ze geplaatst?

De rasters verschillen per gebied in plaatsing en uiterlijk. Tabel 1 geeft een overzicht van de kenmerken van de rasters. Deze kenmerken zijn gebaseerd op de meest gegeven antwoorden.

Tabel 1: Kenmerken van vossenrasters, gebaseerd op meest gegeven antwoorden van uitvoerders van weidevogelbeheer

Hoogte	100 cm
Aantal draden	4-5
Hoogte onderste draad	10-15 cm
Afstand tussen de draden	20-25 cm
Grootte uitgerasterd gebied	Variërend tussen 2.5 en 150 ha
Stroomvoorziening	Netstroom of accu met zonnepanelen

14 uitvoerders hebben het raster langs de slootkant geplaatst. Op deze manier kan de vos niet makkelijk over het raster heen springen en zich er niet onderdoor graven. Het slootpeil moet hierbij hoog gehouden worden. Hoe breder de sloot, hoe beter de plek is voor een raster. Wanneer het raster niet langs of in een sloot geplaatst kan worden, is het belangrijk dat deze hoog genoeg is. Denk aan vier of vijf draden en 100-120 cm hoog. De Onderstaande figuur laat een vossenraster bij een smalle sloot zien, waarbij een extra hoge draad boven het midden van de sloot geplaatst is.

Figuur 1: Een vossenraster langs een sloot. Bron: vogelbescherming.nl

Eén van de ondervraagden, die de rasters langs de slootkant heeft geplaatst, heeft de onderste draad op waterniveau geplaatst zonder stroom te gebruiken. Dit werkt goed omdat de vos zo niet onder het draad door kan kruipen. Daarnaast voorkomt dit dat je vegetatie moet bijhouden om de stroom op het onderste draad te behouden.

De rasters worden na het broedseizoen weggehaald en voor het volgende broedseizoen weer opgezet. Sommige ondervraagden (4) hebben gekozen voor fijnmazige rasters, om ook eventuele andere zoogdieren tegen te houden. Hierbij is het belangrijk het raster tijdig te verwijderen zodat de kuikens later het perceel kunnen verlaten.

Uitrasteren gaat het makkelijkst bij lange rechte stukken. Rechte stukken kunnen worden uitgerasterd met plastic paaltjes. In bochten kan het best voor hardhouten palen worden gekozen. Smart Fences van Gallagher zijn gebruiksvriendelijk om op te zetten. Dit kan in de toekomst eventueel gecombineerd worden met het gebruik van licht en geluidssignalen voor het verjagen van predatoren. Op die manier ben je minder afhankelijk van de stroom op het raster en kan eventueel de onderste draad van de stroom gekoppeld worden. Dit scheelt veel in het onderhoud.

Onderhoud van het raster

Het is belangrijk om de rasters en de stroom regelmatig

te controleren. Hierbij moet ook de vegetatie bijgehouden worden aangezien die tegen het draad aangroeit en de stroom er afhaalt. Dit wordt vaak gedaan met een bosmaaier. Acht ondervraagden geven aan dat het plaatsen veel werk is waarbij veel mankracht nodig is. Negen ondervraagden geven aan dat het onderhoud van het raster erg arbeidsintensief is. Voor vrijwilligers is dit veel werk. Drie ondervraagden raden hierbij expliciet aan om betaalde krachten in te zetten. Dit betekent dat niet alleen voor het raster zelf, maar ook voor de plaatsing en eventueel het onderhoud (betaalde) arbeid nodig is. Een deel van deze kosten is bij tien ondervraagden zelf betaald door de uitvoerende organisatie. Daarnaast is hiervoor veel gebruik gemaakt van (investerings)subsidies voor agrarisch natuurbeheer. Dit was het geval bij zes ondervraagden, allemaal agrarische collectieven.

Effect van het raster

De uitvoerders is gevraagd in hoeverre het raster effect heeft gehad op de predatie. Was de predatie binnen het raster lager dan daarbuiten? Of was predatie voor het plaatsen van het raster hoger?

Acht van de ondervraagden geeft aan onderzoek gedaan te hebben naar de effecten van de rasters. Vijf ondervraagden geven aan enigszins onderzoek te hebben gedaan en vijf ondervraagden hebben geen onderzoek gedaan. Onderzoek is gedaan aan de hand van wildcamera's, tellingen van vogels of legsels of door alarmtellingen. De uitvoerders die geen of maar beperkt

onderzoek gedaan hebben zeggen op basis van eigen waarnemingen in het veld dat ze wel of niet tevreden zijn met de rasters. Het is belangrijk te realiseren dat de resultaten gebaseerd zijn op veldwaarnemingen en de omstandigheden sterk verschillen per gebied. Per gebied zullen de omstandigheden voor weidevogels verschillen wat de resultaten van dit onderzoek zal beïnvloeden. Uiteindelijk zijn acht van de ondervraagden tevreden over het effect van het raster op de predatie. Bij deze uitvoerders was de predatie binnen het raster lager dan daarbuiten. Zeven van de tevreden uitvoerders geven ook aan dat er na het plaatsen van het raster minder predatie heeft plaatsgevonden dan daarvoor. Zes ondervraagden zijn niet tevreden over de effecten. Vijf van de ontevreden uitvoerders geven aan dat predatie niet heeft afgenomen na het plaatsen van het raster. Drie ontevreden uitvoerders geven zelfs aan dat predatie binnen het raster hoger was dan daarbuiten. Drie ondervraagden weten niet voldoende over de effecten om te zeggen of ze tevreden zijn.

Figuur 2: Steenmarter met ei. Bron: nojg.nl

Ondanks dat bij zes uitvoerders minimaal één keer een vos binnen het raster gezien is, lijkt het raster in alle gevallen de vos voor het grootste deel buiten de deur gehouden te hebben. Bij de ondervraagden die niet tevreden zijn, is echter de predatie niet voldoende afgenomen. Dit kwam door activiteit van andere predatoren, zoals roofvogels, maar ook kleine grondpredatoren. Soorten als de bruine rat, hermelijn en de steenmarter kwamen ter alle tijden door het raster heen, ook bij fijnmazige rasters. Zes ondervraagden denken zelfs dat dat andere grondpredatoren als de steenmarter, hermelijn en rat hebben geprofiteerd van de afwezigheid van de vos binnen het raster.

Uitrasteren lijkt dus alleen effectief als de vos een groot aandeel heeft in de predatie. Omdat uitrasteren veel tijd en geld kost, denk aan arbeid voor het plaatsen en het onderhoud en de materiaalkosten, is het aan te raden dit alleen te doen wanneer aangetoond is dat de predatie van vossen hoog is. Dit kan worden aangetoond aan de hand van onderzoek met wildcamera's, het onderzoeken van DNA sporen of onderzoek op het oog. Hiernaast is het belangrijk dat het gebied zo optimaal mogelijk is ingericht voor de weidevogels met een passende inrichting en beheer.

Belangrijkste aanbevelingen

- Het plaatsen van een raster tegen predatie lijkt enkel tot minder predatie te leiden wanneer de vos de belangrijkste predator is in het gebied. Kleine zoogdieren kunnen niet geweerd worden door rasters
- Het is het gunstigst om het raster langs een zo breed mogelijke sloot te plaatsen, wanneer dit niet mogelijk is, is het aan te raden een raster van hoger dan 1 meter te plaatsen
- Het plaatsen en onderhouden van een raster kost veel tijd en vakkundige medewerkers. Het is aan te raden hiervoor betaalde krachten in te zetten
- Omdat het plaatsen en onderhouden van een raster kostbaar is, is het belangrijk eerst te onderzoeken of de vos een grote rol speelt in de predatie.
- Een vossenraster heeft alleen aanvullend voordeel wanneer een gebied een goed habitat is voor weidevogels.

Voor meer informatie mail naar info@boerenlandvogels.info